

דעת תורה

בענין לימודי חול הנוגע למצב דורינו

בעזר החונן לאדם דעת

ישעיהו טוביה הלוי דירעקטאר

המלקט והמסדר

ברוקלין, נ.י.

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים וארבע לבריאה

במקום הקדמה

עשרה דורות מנח ועד אברהם — להודיע: כמה
ארך אפים לפניו. שבכל הדורות היו מכעיסין אותו. עד
שבא אברהם אבינו וקבל שכר כולם.

וקבל שכר כולם. ואע"פ שכל אדם יש לו חלק בגן עדן
וחלק בגיהנם, אם יזכה יטול חלקו בגן עדן ואם יתחייב בדינו
יטלנו בגיהנם, אבל מאחר שכלם נצטוו לעשות טובה וזה
אינו עושה וחבירו מקיים צויו וצווי עצמו, מדת הדין נותנת
שיטול חלקו וחלק חבירו בגן עדן, ועל זה נטל אברהם אבינו
שכר כולם. וזהו שנאמר (תהלים קיט, קכו): „עת לעשות לה'
הפרו תורתך", אם ראית דור שמתרשל מן התורה עסוק בה
(ברכות סג, א). ופשטיה דקרא: „עת לעשות לה'" בשביל ה',
ודומה לו: „אמרי לי אחי הוא" (בראשית כ, יג), כמו בשבילי,
„הפרו תורתך", אחר שכולם מפירים תלמוד תורה יותר יש
לך לעשות בשביל ה' משאר הדורות שחס ושלום לא
תשתכח תורה מישראל, משל למלך שכל עבדיו בוגדים בו
חוץ מאחד שבהם הלא באותו זמן צריך ללכת עמו באמת
ובלב שלם משאר הזמנים וגם כי כל ימיו יאהבנו המלך
אהבה רבה ותרב משאת זה ממשאת כולם.

(פירושי רבינו יונה. אבות פ"ה)

פתגם האיסור נגד ראבבינער סעמינאר

בית יעקב ובני ישראל שמעו ותחי נפשכם מזקנים נתבונן הנביא יחזקאל סי' ל"ג אמר בן אדם צופה נתחין לבית ישראל ושמעת מפי דבר והזהרת אותם ממנו והצופה כי יראה את החרב ולא תקע בשופר והעם לא נזהר ותבא החרב ותקח מהם נפש הוא בעונו נלקח ודמו מיד הצופה אדרוש ואזהרה זו לא לבד הנביא נצטוה בה אך כל רבני ומנהיגי של כל דור ודור עיין במס' שבת דף נ"ה כי נלכדו זקני הדור שקיימו כל התורה מאלף ועד תיו יען שלא מיחו בשרים הגם שלא הי' מקבלים התוכחה ובירושלמי דסוטה פ' אלו נאמרים והוכא ברמב"ן בנימוקי חומש פ' כי תבא ארוך אשר לא יקים את דברי התורה הזאת אשר לא למד ולא קיים לא נאמר אלא אפי' למד וקיים ולא הקים את דברי התורה וכו' ולכן עלינו היום המצוה להרים כשופר קולינו ולקרא בגרון הבנים בנים לתורתנו הקדושה ולאבותינו הקדושים ומאמינים בה' ועולים בנתיבות עולם ככל המקובל מפי התלמוד והגאונים והמאסף לדברי אלקים חיים השו"ע ומכארי דבריו סורו סורו מבית הסעמינאר עם שונים אל תתערכו אל תלכו בדרך אתם כי כל ראבבינער סעמינאר בית און הוא כי לא ימצא דרך נכון אשר על פיו נוכל להעריך סעמינאר אשר יוכשר עפ"י דיני תורתנו הקדושה ובכל אופן שיעריכו אותו הוא מלא סיגים עמל ואון וכן יצא הדבר בועד הרבנים בשנת תרכ"ט לפ"ק בעיר אפען ומהסעמינאר יצא החושבים רעה על תוה"ק להדיח אותנו מאמונת אבותינו ואין אמן בהם להורות בכל דבר הוראה הן הנוגע ליום יום או שבתות ומועדים או הוראות איסור והיתר או לסמוך שוחטים מה גם בכל דיני אישות הוראתיהם ומעשיהם אין לסמוך ולעולם לא יוכשרו לשרת בקודש לפני עם ד' כי לאמונה גברו לחקן הדברים עפ"י דיני התורה רק לשאוף חפץ תאות נפשם יחפוצו ועל כיוצא בהם אמר הנביא יחזקאל סי' ל"ד פ' ד' את הנחלות לא חזקתם ואת החולה לא רפאתם וכו' לכן קראו להם אתם דעת תורתנו מאסתם ונמאסכם מכהן לנו וכן הוא תוקף אזהרתנו שאיש ממנו אל ישלח את בנו לבית הסעמינאר כי מזרעו נתן למפירי ברית ומחטאי הרבים וכן אנחנו מזהירים ועומדים שלא להתנדב כסף או שוה כסף לבית הסעמינאר וכן מזהר כל מורה הוראה מאתנו שלא לסמוך לתת התרת הוראה וגם אם יהי' פורש בכתב שהוא רק בדיני וושט וציה"ג מכל אלה יחדל והרב העובר על אזהרה זו אחרי שמעה ויתן הוד עטרת התרה הוראה לאחד מתלמידי הסעמינאר גלה לעין כל כי לכבו אינו נאמן לד' וכשל עוזר ונפל עוזר. ואם יקרה מקרה לא טהור ח"ו שישמו באחת הקהלות משרת בקודש על שכם אחד מתלמידי הסעמינאר או איש אשר אין לו תורה ויראת שמים אז המצוה ואזהרה על כל יראי ד' אשר בתוך המקהלה ההוא לפרוש עצמם מתוך העדה ויכתבו נפשם ונפשות כיתם תחת דגל רב כשר וגם אם יאמרו מנהיגי העדה ההוא שלום יהי'

לנו ואנחנו נקבל רב הסעמינאר או פרעדיגער ואתם תברורו לכם דיין או מו"צ
 אך נהי לאגודה אחת וראש אחד יהי' לכולנו אל תאכו להם וחלילה לשמוע להם
 להחשיך יפעת תוה"ק ולהניח שכט החובלים על גורל הצדיקים אל יתעו אתכם
 אחינו מנדינו כאמרם מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד בשלום אמרו להם
 אהבת אדם ואהבת אחים וריעות הם חיי רוחינו ותוה"ק מגדלת השלום גם
 לאויבינו ושונאינו צותה לא תקום ולא תטור אך למסיח ומדיח צותה כי לא
 נשמע אליו ואתם אם לשלום באתם אל תביאו המשחית אל תוך קהלינו. החזקו
 והיו לאנשים בכל עיר ועיר אשר ח"ו בה יקבלו אחד מתלמידי הסעמינאר כי
 תתפרדו מתוך העדה ואל יפנה לבכם לפטור עצמכם מתוך החיוב הזה כי אתם
 קשורים כאנשים הבוחרים אותו בברית משפחה או חתונים או כעסקי קנינים דעו
 כי על כל אלה נאמר הלא' תגמלו זאת הלא הוא אביך קנך הוא עשך ויכוונך
 שוא תשועת אדם והאומרים כי תלמידי הסעמינאר לא ירעו להם באמונתם
 ובקיום מצות ד' כי לבכם נאמן בד' ולתורתו לא כן הדבר כי מלבד שאמרו
 רבותינו ז"ל אל תאמין בעצמך וכו' עוד הוא רשת פרוסה בפני שאר אנשים
 אשר אין אמונתם חזקה ואין יודעים להבין בין טוב לרע ויפלו בשחיתותם וגם
 הבנים אשר יולדו והדור האחרון ילכדו כפחים אשר נטמנו להם וגם כי כלל
 גדול אשר אמרו רבותינו הנטפל לעוברי עבירה כעוברי עבירה ודעו כי ח"ו אם
 לא תשמעו לדברינו אלה רעות שונאי ישראל גדולה מאוד רחמנא ליצלך כי
 בימים הקדמונים אם גבר האויב וקבלו עדה אחת עליהם רב החובלים והמתעה
 את עם ד' הי' יראי ד' מוגשים בנחושתיים לא יכלו לצאת מתוך העדה ומקהלה
 אשר דרו בה לא כן עתה כי הרחיב ד' לנו והמלך האדיר ושרי הארץ נתנו לנו
 האויטאנאמיע לכן החוב והמצוה נגשת עלינו לעשות גדרים לכרם ד' צבאות גדר
 מזה וגדר מזה לכלי יעלו עליו השועלים הקטנים ולזאת כל ירא ד' ואוהב
 תורתנו הקדושה ימהר לצאת מתוך העדה ההיא אשר תקבל מנהיג מן הסעמינאר
 או ממפירי ברית. והזהרו בדברי רבותינו בפ"ק דאבות הרחק משכן רע ואל
 תתחבר לרשע שזה לא נאמר על מי ששולח ידו בממון רעהו כי מאיש עושה
 עול כל אחד יברח ודבר החכם בזה למותר רק המאמר מוסב במי שדיעותיו
 נפסדות וכאשר בא ביאורו בפירוש המשניות להרמב"ם ז"ל ובהלכות דיעות פ"ו
 ומדברי הנביאים הוא אשר על זה הרבו להזהיר כל הנביאים וביותר המלך
 החסיד שלמה בנו החכם מכל אדם והנה זה קול העובר דברי הנביאים אשר
 עליהם נאמר ביחזקאל סי' ל"ג ושמע השומע את קול השופר ולא נזהר ותבא
 החרב ותקחהו דמו בראשו יהי' את קול השופר שמע ולא נזהר דמו בו יהי'
 והוא נזהר נפשו מלט אשר אנו משמיעים באזני כל קהל עם ד' ואב לבנים
 יודיע אמתת פסק זו האמנו בנביאיו וחכמיו תאמנו ותצליחו בכל מעשי ידיכם
 ונזכה כי תמלא הארץ דעת את ד' דברי הבאים על החתום.

וחתמו ע"ז רובם ככולם רבני מדינת אונגארן ובראשם הגאונים וצדיקים מו"ה אברהם שמואל בנימין סופר זצ"ל אב"ד דק"ק פ"ב ומו"ה אברהם שאג זצ"ל שהי' אבד"ק בק"ק קאבעלסדארף ומנוחתו כבוד בעה"ק ירושלים ומו"ה אשר אנשיל זצ"ל אב"ד דק"ק טשענגער ומו"ה אהרן דוד דייטש זצ"ל אב"ד דק"ק יארמוט ומו"ה זאב וואלף זצ"ל טענענכויס אב"ד דק"ק ווערפעלמט ומו"ה ירמיה' זצ"ל לעוו אב"ד דק"ק אוהל ומו"ה מנחם א"ש זצ"ל אב"ד דק"ק אונגוואר ומו"ה משה פערע זצ"ל אב"ד דק"ק פעטשינידארף ומו"ה משה לעווינגער זצ"ל אב"ד דק"ק ווייטצטן ומו"ה צבי הירש זצ"ל אב"ד דק"ק ליסקא ומו"ה שמואל שמעלקי זצ"ל אב"ד דק"ק סעלעש:

דברי הגאון בהמ"ס שו"ת מנחת אלעזר

וזה לשון, הגה"ק מופה"ד מו"ר חיים אלעזר שפירא זצוקל"ה בהמ"ס שו"ת מנחת אלעזר ועוד אב"ד ק"ק מונקאטש, כספר תיקון עולם דף י"ג: תערוכות לימודי חול עם הקודש יחדיו זהו תמונת מהות הסעמינאר שנתחדש ממקור משחת של הכופרים דבר שנאסר במנין רבותינו הגדולים וקדושים זי"ע עוד בשנת תרכ"ח ואיסור הלז נכתב ונחתם מערך שלש מאות גאוני וצדיקי אונגארן ועמהם גדולי וצדיקי הדור גם משאר מדינות ובראשם הגאון הקדוש מרן בעל דברי חיים מצאנז והרב הקדוש מרן מו"ה יצחק אייזיק מזידיטשוב זי"ע וכו' ואיך יש כימינו כ"ד הגדול מהם כחכמה וכמנין שיוכלו לבטל זאת ח"ו? בפרט שנעשה למיגדר מילתא להחזקת האמונה והדת וכאשר כירר בשו"ת מהר"ם שי"ק זצ"ל בארוכה בטעמי האיסור להסעמינאר עפ"י הלכה ודינא בכמה תשובות יעיי"ש ... ולא לאונגארן לבד אסורה כי אם לכל המדינות ... ופשוט דלא אולינן בתר שמא שקראו ... "מתכחא" אלא בתר טעמא שנאסר עפ"י התורה דבר המעורב טוב כרע אשר בבית א' יאכלו הטמא והטהור יחדיו היינו לימוד גמרא והוראה וגם (להכדיל) לימוד לשונות וחכמת הנכרים בכל מדינה ומדינה וכמו שבאונגארן לומדים כלשון הגרי ובאשכנז כלשון אשכנזית בסעמינארען שלהם ככה במדינת פולין בלשון פולני ומי התיר איסור הזה? לחלל ש"ש כפרהסיא באופן מוזר לאמונת דת קדשינו! ... שעפ"י התורה נאסר לימודי התערוכות (בכל שום וחניכא דאית להו) מה לי הכא ומה לי התם? (וכמו שנדפס בס' לב העברי ושאר ס'). עכ"ל.

היה"ר אשר כתב מרן אמו"ר הגה"ק זצ"ל בערב מסח תרס"ט בעת אשר שרף הס' חיצונים והמשכילים אשר אסף מאת תבחורים בזמן ביעור חמץ ובא לביתו ואמר היה"ר וכתבו ואמר חפצי שיבוא בדמוס ונעתק אות באות מכת"ק:

יהי רצון מלפניך ד' אלקי ואלקי אבותי כשם שאנכי כאתי לבער את ספרי החיצונים והמשכילים אלה, כן יסור את הצפוני מזרע ישראל וביותר מן הבחורי חמד אשר ההשכלה מצאו קן בלבם ובמוחם והיצר מכלכל מחשבותם. בעל הרחמים ירחם עליהם ויטע בקרבם אמונת הבורא ואמונת הצדיקים כד"כ ויאמינו בר' ובמשה עבדו ועתה בזמן ביעור חמץ אשר הוא עת מוכשר על זה לגרש ולבער את השאור שבעיסה הטמון בקרבנו יעלה תפלה זו לרצון לפני אדון כל, אמן כן יהי רצון.

(מספר עטרת ישועה על התורה
מהגה"ק יהושע הורוויץ מדזיקוב)

בענין לימודי חול הנוגע למצב דורינו

זה לשון ספר משכיל אל דל ח"ד כלל ד' פרט ה'

מאת הרהגה"ק המפורסם לוחם מלחמת ה' ציס"ע מגדולי תלמידי הח"ס חסידא ופרישא מו"ר ר' הלל ל"ש זיע"א אבד"ק קאלאמיא בהמ"ס מא"ד אב"ר מ"ד ועוד ספרים מפורסמים.

אטו מילתא זוטרתא היא מה דאיתא (בזוהר פ' משפטים) על פסוק ושם אלהים אחרים לא תזכירו. רבי חייא אמר ושם אלהים דא מאן דיתעסק בספרין אחרנין דלא מסטרא דאורייתא, לא ישמע על פיך דאסור אפילו לאדכרא לון ולמילף מינייהו טעמא כש"כ על אורייתא ועל דרך (הזוהר) אפשר לפרש כוונת המשך הפסוק לא ישמע על פיך כמו שפירש"י (ריש שלח לך על פי' ד' ברשותו שלא עיכב על ידו) והיינו שהתורה הזהירה לכל המלמדים ומרביצי תורה כרכים שלא יגרמו בהעלמות עיניהם שיזכר שם ע"ז והיינו שילמדו ויתעסקו התלמידים בלימוד ספרים החיצונים.

מעתה מה יענו ומה יאמרו ובמה יצטדקו ליום הדין הגדול אותן הרבנים תופסי ישיבות שפרצה טומאה כיניהם להרכיב התורה עם חיבוק חיק נכריה, כאמור להם אז, הלא אתם עובדי אלהים אחרים, משום שלא מחיתם בהם.....

וגם לאותן שאין בידם למחות תעבור הכוס הזה. משום שהיה להם מיהת לפרסם בפומביה פעמים אין מספר שלימודים אלה מביאים לידי אפיקורסת וכפירות התורה, ומה אעשה שאין כח בידי למונעם ולכער הרשעה הזאת, שאז אם היו עושין כן, לא היה נעשה התורה כשני תורות. ועי"כ היו מאמינים המון ד' למעט השרידים אשר בכל עיר ועיר המוכיחים אותם על אלה ואומרים שחייב להרחיק מלימודם אלה כהרחקות ע"ז וכטומאות הנדה. ואי משום שבמקומות ההם הבחורים עוסקים באלו, ומה יעשה הרב אם אין שומעין לו, הלא כפי הנשמע כמה פעמים צווח ככרוכיא על זה ומדשתקו מלומר כן, ואז אומרים ההמון ומכ"ש חלמידיהם דניחא להו, ומתוך כך עוברים בכל עת על אוהרה זו לא ישמע על פיד, שאתה לא תסבב ולא תגרום שעל ידך תפרוץ טומאה זו בישראל. עיין (מא"ד ח"א כלל י' פרט א', ח"ב כלל י' פרט ג', ח"ג כלל ו' פרט ד' כלל ח' פרט ד', כלל ט' פרט א').

וכבר שאל אחד מן המבטלים איך מפורש בתורה מאיסור לימודי חכמו' זרות, והיתה תשובתי לו, הרי בכל התורה לא הוזכר בפירוש שאסור לאכול ארס הנקרא בלשונם (ארסעניקא), ואטו עבור כן היש שום ספק האוכלה ומת עי"כ, שהוא רוצח ומאבד עצמו לדעת, ועתיד ליתן חשבון עבור זה. והטעם שהתורה רק אמרה בדרך כלל ושמרתם את נפשותיכם, אך את דמכם לנפשותיכם אדרוש, והכוונה שלא תעשה שום דבר שעי"כ תגרמו שיקצרו ימי חייכם, ומינה מאחר שנודע מהנסיין, ומפורסם הוא לכל, שהאוכל סם הנקרא (ארסעניקא) אי אפשר לו לחיות עוד. ממילא כבר הזהירה תורה עליו בשני פסוקים האלה נמעתה האומר מדלא אמרה תורה בפירוש מאיסור אכילות (ארסעניקא), מינה מוכח שאין בו עון אשר חטא, דעת שוטים הוא. ובכלל משוגעים יחשבן מעתה מאחר שהתורה אמרה מה ד' שואל כי אם ליראה, ולהשלים עצמו שיזכה לחיי עד, היא רק ע"י קיום תרי"ג כראוי. גם אי לא כתבה תורה ללכת בהם כפירש"י שם. ואי לא כתב יושיע והגית בו יומם ולילה. ואי לא אמר ישעיה בתוכחתו לישראל ובילדי נכרים ישפיקו, ואי לא אחז"ל שסיבות כפירתן של דואג ואחיתופל היה, שהרבה ספרי מינים נשרו מחיקם.... וגם אי לא הרעיש על אלה רבן של ישראל בדור האחרון הזה שלא קם כמוהו בצדקתו, ובחכמתו ובמנין תלמידיו, (בעל חת"ס זללה"ה). מאחר שכל המודה על האמת צריך להודות שלא ינקה כל הנוגע בה, ובעמקי שאול קרואיה, ולא נאמר בהם חוץ, מעתה טענות שוטים וחסרי דעת הוא מי שאומר הראיני מפורש בתורה שאסור ללמוד חכמות חיצונות.

מדי דברי בענין זה, כלפי שאמרה תורה הוכח תוכיח אפילו מאה פעמים אפילו תלמיד לרב. עבור כן הגם שכבר הרבתי אמרים בתוכחה זאת (בחלקים הקודמין) עם כל זה גם כעת החרש לא אוכל [ובפרט שהכל הולך אחר החתום

ואחר גמרו של דכרן בראותי שהגיע בעוה"ר העת והעונה שבהרבה מקומות ימים רבים לישראל ללא אלקי אמת וללא כהן מורה — ולא לכד שנתקיים ותשליך אמת ארצה. אלא גם ותהי האמת נעדרת, חם לבי כקרכי ואזרתי כגבר חלצי, ושנסחתי את מתני. ועוד אקרא בקול. ואל אדם לא אכנה ואל אשא פני איש גם אם כגובה ארוים גבהו* כי במה נחשב הוא נגד כבוד תורה הקדושה שהיא כבוד שמו יתעלה, משום דקוב"ה ואורייתא חד הוא והוא הוא האמת, וחותרו אמת, והאמת אהוב מכל — ללחום מלחמות ד' ולקנא קנאת תורתו. עיין (מא"ד ח"ב דף פ"ז ע"ב). ובהגיגי תבער אש להודוע ולהגלות ולפרסם כרבים לשארית הפליטה ובפרט לבחורי ישראל שעדן לא טעמו טעם חטא ששקר בימינם של כל עושי אלה, כל עושי עול להרכיב לימוד התורה בלימודי זרים. שזו הוא הדרך הסלולה המביאו לידי כפירות עיקרי אמונה. והמורים ותופשי ישיבות כאלו, אם שלש אלה לא יעשו כנ"ל המה מכלל מחטיאי רבים, ועונשם חרוץ (ר"ה דף י"ז ע"א) וז"ל שחטאו והחטיאו את הרכים יורדין לגהינם ונידונים בה דורי דורות, שנאמר ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים ב'. גהינם כלה והם אינם כלים. וכ"כ למה מפני שפשטו ידיהם בזכור. כי כל הרבנים האלו גם אם מניחים בכל יום תפילין רש"י ור"ת ושמושא רבא, ומחדשין חידושי תורה לרוב, עם כל זה הן המה ממשלחת מלאכי רעים לסבב ולמסור עם ד' להריגה (לסט"א) למיתה נצחיות ואבדון עולם — ואין שום חילוק בין תלמידי (סעמינאר) לתלמידי הרבנים האלו, כי אלו ואלו מסוכנים וקרובים למיתה יותר מלחיים. אלא זאת מפריד ביניהם תלמידי (סעמינאר) מוכים בחולי הנקרא (נערפין פיעבער) שבמעט זמן ימות ואבד שמו. ותלמידי הרבנים האלו מוכים בחולי הנקרא (אויס צעהרונג, שווינדזוכט) שנמשך ימי חליו, ושווה כמה מאות ימים עד שמעט מעט הלך וחסור עד עת קיצו. וגם בענין אחד טובים המה תלמידי (סעמינאר) מתלמידים האלו משום כי גם בסוף הגלות ובזמן עקבות משיחא שהדורות מתמעטין והולכין. עם כל זה לא אלמן ישראל והמוץ עם מאלקיו וישארו נאמנים לו ולתורתו, כשישמעו ויראו מענין (הסעמינאר) שמוריהם וראשיהם המה כופרים ואפיקורסים מפורסמים. בודאי מעצמם יעשו את שלהם ויפרשו מהם ומתלמידיהם, ויהיה דומים בעיניהם ככת

(*) ולא יאמרו מי לנו גדול מרכינו אשר אנו לומדים אצלו, הלא כגודל עושרו בחידושי תורה, ובשו"ת, מי ידמה לו, ומי ישוו לו, ואם הוא המיתר, מי יאסור, אני רק אשים דברתי למבקשי האמת, ועליהם אני אומר הלא ירבעם בדורו לא היה כמוהו בענין גודל השגות תורתו שהיתה מחוורת כשלמה, ועם כל זה הביאו גודל לבכו שחטא והחטיא ונאבד מן העולם, ומי היה דואג ואחיתופל שהיו אבירי הרועים ומופלאים שבסנהדרין, ועם כל זה עבור שנתנו חן ואהבה בלימוד חכמת זרות, לבסוף באו לידי כך עד שכרתם דוד ברוה"ק ואמר אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם.

הקראים להבדילם מקהל ישראל, גם מלבד האיסור והחרם הגדול שנעשה מכל גדולי ישראל עליהם שפסולים לכל שום הוראה שבעולם — ובדאי שלא יעלה על דעת שום אחד מהם לקבל עליהם רב ומורה מהם. משא"כ אלו, ותלמידיהם — לכן סורו נא מעל אהלי הרבנים המחטיאים האלו.

והגם שאחז"ל כל פירצה שאינו מן הגדולים אינו פרצה, והמה בעוה"ר כעת בכמה מקומות ראשונים במעל הזה, מעתה איך יהיה בכחי לעמוד נגד המון הרב הזה, והן אני נשארתי לבדי, והיה לי להיות רואה את הנולד מה יועילו דברי, ומה ארויח בתוכחתי על זאת וכמחז"ל כשם שמצוה לומר, עם כל זה אחור לא נסיגותי [גם אם הייתי יודע בכירור שדברי לא יצליחו לעשות פרי בשום לב מהשומעים] ואדברה וירוח לי כדי לפרסם האמת, ולקנא קנאת התורה ויעבור עלי מה, והן יקטלוני לו איחל. הלא לא לחנם אני אומר בכל יום ואהבת את ה' בכל נפשך, ומכש"כ שהאמת לא כן הוא, שלא לחנם אמרה תורה למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך, אלא כדי לחזק בזה לבבות שלומי אמוני ישראל המפוזרים ומפורדים בתפוצות הגולה מעט מזעיר זעיר שם זעיר שם ומסובכים ומוכלעים בין רבים מהמון מהמהרסים והמחדשים בדור האחרון היתום הזה, הכוונה שנדע שלא בחיל ולא בכח היא התשובה. ועי"כ לא נתיאש עצמינו בשום זמן מלהתחזק ולעמוד על משמרתנו בענין קיומה של תורה נגד המתפרצים והמהרסים גם אם רבו מאד, וקושטא קאי, והאמת עד לעצמו, ויבא זמן שלא לבד שאמת מארץ תצמח, אלא גם יעלה לשמים שיאו, הלא אז רק וחמושים עליה, אחד מחמשים עליה, והיה ירא ה' אחד מסובב מתשעה וארבעים קלי הדעת ופורצי התורה, עם כל זה נשארו כאמונתם ולא נטו להיות אחרי רבים לרעות, ואני ה' לא שנית, וככתו אז כחו עתה, וההוא אומר ולא יעשה, כי יבוא זמן שישכב הקב"ה שהוא גדול העצה ורב העלילה סיבות מסיבות שונות שיתקיים ויתמו חטאים מן הארץ, ובאחרית הימים ושבת עד ה' אלקיך, ולאותן שנאבדו מהם האמונה לגמרי דבר אחד מדבריו לא ישוב ריקם, לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנו בעשרים וזעות, ובחמשה עשר ימי חשך שעתידים להיות לקיים עי"כ מקרא שכתוב וברוחי מכם המורדים והפושעים. ועל זה חזקה התורה את לבבינו (דברים סימן כ' פסוק א') וראית עם רב ממך לא תירא מהם כי ד' אלקיך המעלך מארץ מצרים, הכוונה צוה ה' ליעקב סביביו צריו שיש עם רב אשר ידם עם אויבך, ממך דייקא — עם כל זה לא תירא, משום כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות. ואז היה יד רשעי ישראל עם המצרים להציר לישראל. עם כל זה הושיעם ד', וכן עתיד להושיע לנו לעת עתה, וגם לא אירא ולא אחת בתוכחתי זאת מלכוות בגחלתן. מאחר שהדבר נוגע בכבוד התורה הקדושה שכה דברי כאש, ובכבוד שמו יתעלה שהוא אש אוכלת אש.

מעתה לפי חומר הנושא [שלימודים אלה הוקשו לע"ז, ואיסור לאו זה אינו דומה לשאר לאוין שבתורה, טריפות, ריבית, נקימה נטירה, שהן הנם רק לאוין פרטיים. אבל לאו זה כלול בו כל קיום התורה, כי ידוע ומפורסם כי לימודים כאלו אחריתו כנחש ישוך וכל באיה לא ישובון ובעמקי שאול קרואיה כי בביאור של כל באיה לא ישובון יש כמה וכמה כוונות וכולם אמתיים. יש שנעשה על ידם כופר בכל עקרי אמונה, ויש שגרמו לו שהוא כמסתפק ולבו חלק מלהאמין, ועי"כ הוא שב ואל תעשה מכמה מצות מעשיות. ויש שאמונתו שלימה. אבל הועילו לו מיהת להפסידו שכל עבודתו הוא בעצלות ולא זוכה מימיו לראות אש אהבת ה' ותורתו ולטעום ממתיקות נופה צוף אמריה] הזה פועל חכם לסמוך על סברות דקות וחלושות ורעות [שמסיתן היצה"ר עבודם להיותו מורה היתר באלהן] להחיר עי"כ חייבי כריתות ומיתות ב"ד, וגם מלבד דברי (הזוהר) הנ"ל, היוכלו להכחיש המפורסם, לכל שכל העוסק באלה נכבה מלבו אור האמת ומזלזל באיסורי תורה וכמה גופי עבירות שעל ידיהם כמשרים יתהלך נעשה לו כמישור. וגם הרבה עיקרי אמונה אם אינו כופר בהם מכל וכל. לא ינקה כל הנוגע בה להיות מיהת כמסתפק בהם, ומה יהיה סופן של אלו. אחרית רשעים נכרתה, שנות רשעים תקצורנה, רשעים מארץ יכרתו וכיום הגמול וכיום הדין בעולם האמת אשר שם לא ניכר שוע לפני דל, היש שום ספק בעולם שלא יתבע דמים של אלו הנרצחים מהמורים וממנהיגים ההם שיאמרו להם הלא אתם הייתם בעוכריהם להיותם צודדי נפשותם לרצוח אותם [ז"ל (ר"י הקדוש בגלגולים) השופך דמים מתגלגל במים ואין לו מנוחה, ואי ידעי עלמא בהאי צערא הוי בכיין תדירן ואם יש להם אמונה שאית דין, ואית דיין. ויש עין רואה, אטו לא יהיה דברי (ר"י הקדוש) האלו נאמנים בעיניהם שעבור כן מפחד לבכם יפלו מלא קומתם ארצה ולבכות ולהתאנח ולצעוק על שעבר ויאמרו אי לנו מיום הדין אי לנו מיום התוכחה, ולהתנחם על דרכיהם מעתה והלאה. עכ"ל.

מכתב מהחזון איש בענין למודי חול

— — מנז' וגמורה בסודם של רבותינו גדולי הדורות שלא להרשות לימודי חיצוניות לבני הישיבה בזמן שקידתם בתורה בהתלהבות נעורים, וראו את זה למפסיד בטוח, ורובם נתקלקלו אם במדה גדושה או מחוקה או במקצתם וקבעו למשפט ללחום בזה מלחמת מצוה. — — והרני מאחל לך הצלחה להחליץ מהאונס ושיהי' לך היכולת לשקוד בתורה בלי הפרעות כנפשך הטהורה.

אי"ש

(מרן בעל ה"חזון איש" זצ"ל)

דעת תורה של הנצי"ב אב"ד ור"מ בוואלאזין אודות
תערובת לימודי חול בקודש
הוראת הנצי"ב מוואלוזין

מכת"י בנו הגאון רבי חיים ברלין זצ"ל

„לזכרון מה שהזהירני וצוה עלי מר אבא הגאון וצללה"ה
הכ"מ, קודם פטירתו, על דבר שמסר נפשו על ענין ישיבה
דוואלוזין, שלא להכניס לתוכה שום לימוד מלמודי חול,
ולסיבה זו נסגרה הישיבה, ומה נחלה מחליו, אשר לא
עמד ממנה, וצוה לי באזהרה שלא להסכים בשום אופן
וללא שום הוראת היתר שבעולם, ואמר שהקב"ה רמז כל
זה בתורה שאמר „להבדיל בין הקודש ובין החול“, היינו
שכל עניני חול המתערבים בקודש לא די שאין עניני
לימודי חול מקבלים קדושה, אלא אף זו שעניני לימודי
קודש מתקלקלים מהם, ע"כ לא ירע לך, בני, מה שענין
זה גרם לי לצאת מן העולם ולהסגיר הישיבה, כי כדאי הוא
הענין הגדול הזה, למסור נפשי עליו.

בדברים האלה דבר אלי ביום ג' כ"ז מנחם-אב שנת
תרנ"ב כווארשא".

ביום ג' לחודש תשרי תרע"ג נתבקש רבינו לישיבה של
מעלה, ומפני המקטרגים אושר כתב ידו ע"י הבד"צ, ובו הם
מדגשים שכתב יד הרב הוא:

נתברר לנו הבד"צ הח"מ כת"י הגאון הצדיק ר' חיים
בערלין ז"ל, שזהו כת"י ממש, ואשרנוהו וקיימנוהו כדחזי.

וע"ר האמו"צ בעה"ח ז' טבת שנת העת"ר

הבד"צ עה"ק ירושלים ת"ו

נאום משה נחום וואלענשטין

נאום צבי פסח פראנק

נאום חיים מענדיל בהרא"ש ז"ל

ב"ה, אור ליום ג' שופטים תרצ"ה מונקאטש י"ע"א

אדמו"ר אכנה, ולא אדעקח, אך מכותלי מכתבו ניכר כי בן תורה הוא
ע"כ איש מפני כבוד הדת של תורה, להמפלא וכו' מ"ה שרגא
פייביץ מענדלאוויטש נ"י, יליד אונגארן (כך חתימת ידו).

הנה בדבר שאלתו הארוכה במכתב עוז חביון, ובקשתו לכתוב להעורך דין
שהוא בן תורה ויר"א שיניה מלמחות נגד שרוצים לערב כלאים, היינו כבתי
ספר של בני היראים, אשר המה בלי תערובות זרות חכמות ולשונות הנכרים
יערבו לימודיהם וכו' — הם לי לזרעא דאבא אבהון ורבנן של ישראל וי"ע (בעל
דרכי תשובה) עוד לזעין או להדיח ח"ו. איש כזה אשר עומד עוד לנס ללחום
נגד התערובות הנ"ל בארץ תלאכות שם בעוה"ר בדרגו (ה"י) עמו ועמנו
שיניה מזה ויסכים לדעות שנבגדו בזה, חלילה לי מעשות זאת, ואדרבה קבלה
היא מאבותינו וי"ע ועוד נוכחנו לדעת בפראקצ"ע, בבחינה וכנסיון, כי הנוטים
והולכים בדרך תערובות בזה לעשות מעשה, עוד הרעו לכל דתוה"ק להם
ולדורותם ועל כל הורות זרע ישראל, וכבר אחז"ל ברה"ק נ"כ ע"כ בפלוגתא
דר"א ור"י כשנתערב מתן ד' במתן א' ופסקין ברמב"ם כר' יהושע שלא יתנו
רק מתן א' משום דכשלא נתת לא עשית מעשה בידך וה"נ יש להמליץ בזה.
גם אם רוח המושל יעלה עליכם אנוס עפ"י הוק וגזירה, קי"ל גזירה עכידא
הבטלא וגם טרם כימולח לא יעשה מעשה בידים בהדשות עוד להרוס ולערב
זרים גם בבתי ת"ת. זה הטוב ירחם על שארית נחלתו המהויקים עוד בתורתו
ולא תשכח מפי זרעם עד ביאנצב"ב ובצפינו צפינו אליו ית"ש למען כבוד
אמונתו, שמו ותורתו, ב"ב יושיעינו ויגאלינו בקרוב, וכן הוא דעתנו עפ"י
התורה ודרך אמת שקבלנו מאבותינו ורבנותינו וי"ע.

ואשר הזכיר משיבת ר"י יצחק אלחנן למעשה ורא"י, הנה חסתי על כבוד
הגאון הנ"ל ו"ל שנקרא שמו על"י ועיינו רואות וכלות כל היום גם בתמונתם
ותכונתם מהרע"בנים היוצאים ממנה אין בהם מתום לאמיתה של תורה ויר"א.
וכפרט לנהל את עדת ה... ויש לי בזה עוד לדבר וגם טעמים הרבה לשבח על
הנפסק במכתבי זה, אך אין עת להאריך והמכתב הזה הגיענו עוד למרחץ
סליאטש (מהפאסט דפה) ומפני טרדות רבות ואי בריאתי ואחר עד עתה
ובכואי לביתי לא רציתי לעבור בכל תאחר עוד כי אולי הנני בזה ג"כ בכלל מי
שיש כידו למהות שאחז"ל (כשבת נ"ד ע"כ) וימצאו אולי גם במדינתכם עוד
איזה שרידים אשר ה' קורא, שיחזיקו בדגל התורה, ויתחזקו נגד המתפרצים
ואחתום בכרכת כוח"ט ושוכט"ס.

חיים אלעזר שפירא

(א) ה"י מנהל הישיבה והמתיכא תורה ודעת ברוקלין נ"י, וגם הכולל בספרינג וואלי
הרבה שנים, שליח ג' אלול תשי"ח בן ס"ב שנים.

כרוז איסור בענין לימודי חול בישיבות

שמועה שמענו שיצאו אנשים למרוץ גדרן של גאוני
קדמאי צדיקי יסודי העולם ואמרו להכניס למודי חול
בישיבות הקדושות.

כידוע מטרתן של הישיבות היא לגדל גדולי תורה
אשר יראת ד' היא אוצרם, מעוטרים במדות טובות
ובהנהגה ישרה וללא שום תערובת למודי חול ח"ו.

והנה אך למותר לבאר חומר הדבר כאשר ידוע
ומפורסם למדי דעת גדולי הדור בארץ ובחו"ל מקדמת
דנא אשר הזהירו בדברים חוצבים להבות אש לא להכניס
זמורת זר בכרם הישיבות הקדושות ולא להלכד ברשת
ההשכלה האוכלת מנפש ועד בשר. אך כאשר בזמן
האחרון ישנם כאלה אשר נפתו לעצת היצר הרע להכניס
למודי בית-ספר תיכון בישיבות.

על כן באנו באזהרה גדולה להרים מכשול מעם ה'
ולהודיע כי דבר זה טומן בחובו סכנת חורבן והרס
לשארית פליטת תורתנו בארץ הקודש וחלילה לפתוח פתח
ולהכניס בישיבות לימודים תיכוניים.

ואליכם אחינו בני ישראל זרע קודש אברהם יצחק
ויעקב, שדברי תורתנו הקדושה חביבים עליכם — נקרא
בקול גדול

אל תפרצו פרץ בחומת החנוך הקודש של בניכם
ואל תשנו את הגבולות שגבלו לנו הראשונים —
כמלאכים,

מסרו את בניכם לישיבות הממשיכות בעבותות-אהבה
את מסורת הישיבות בישראל בלא כחל ובלא שרק, אל
תעדיפו את הברק של חיי-שעה על פני אור עולם של
חיי-עולם.

ושומע לדברינו ישכון בטח ויזכה לראות מהרה
בהרמת קרן תורתנו הקדושה בביאת גוא"ץ בב"א.
וע"ז באנו עה"ח חודש טבת הא שתא תשכ"א לפ"ק
בעירנו הקדושה ירושלים ת"ו.

דוב בעריש וויידענפעלד יחזקאל אברמסקי
אליעזר יהודא פינקל יחזקאל סרנא
יעקב ישראל קניבסקי

וביותר בזמנינו אלו יתאוויר ספוג במחשבות כפירה, ואל נחשוב שאין זה משפיע עלינו אלא כל אחד מאתנו נושם את האויר שיש בעולם. הנה לדוגמא נתהדש בדורינו מושג חדש של ישיבה בשיתוף עם לימודי חול, נתבונן נא בזה היאך יתכן צירוף כזה, והרי ישיבה היא כולה תורה והיאך שייך לצרף לזה לימודי חול שהוא רק להבטיח לאדם את העתיד ע"י השכלה וכדומה וכ"ן כפירה ממש, והאויר ספוג בדברים אלו. ולכן כאשר לא יתחזק להשריש יסודות אמונה בנפשו רחמ"ל מי יודע לאן אשר יגיע, ורק אם יתחזק באמונה יש תקוה שיגיע לתכלית.

ואיתא לגבי הקרבת קרבנות. „לרצונכם תמים זכר בבקר בכשבים ובעזים, כל אשר בו מום לא תקריבו כי לא לרצון יהיה לכם“, (ויקרא יט) וברש"י לרצונכם הביאו דבר הראוי לרצות אתכם לפני שיהא לכם לרצון — ואם יביא בעל מום לא יהיה לרצון, ונתעוררתי לומר הנה עוסקים אנו בתורה ובתפילה, וכוליה מום ואין בה שלימות כלל היתכן דלרצון יהיה לפני השי"ת, ואף שקשה מאוד להגיע לשלימות אך מכל מקום מחויבים אנו לעשות את ההתחלה ובל"ז לא נגיע בודאי לתכלית, והראשית היא לרכוש לעצמו התנגדות לאוירת הרחוב, כי בזמנינו הסכנה שרואי כמעט בכל בית בישראל. הנה נוסדו ישיבות תיכוניות שמצורף בהם לימודי חול ללימודי התורה, כמה השקפה פסולה טמונה בזה שמשוה חכמות חיצוניות לתוה"ק. וכך נשתנו השקפות הדור שהאמהות שולטות על הבתים וכל מטרתם להגיע לתכלית מדומה ולאזוה תואר מזויף. ואם לא נתחזק בחיזוק גדול גם עלינו הדברים משפיעים ומי יודע באיזה מקום עומד בעולמו.

א ו ר יחזקאל

אמונה

יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו ישמח ישראל בעושיו בני ציון יגילו במלכם
אמן אמן אמן.
שמחו בה' וגילו צדיקים והרנינו כל ישרי לב

ביציאתו מהו אומר

מודה אני לפניך ה' אלהי. ששמת חלקי מיושבי בית המדרש.
ולא שמת חלקי מיושבי קרנות. שאני משכים והם משכימים. אני
משכים לדברי תורה. והם משכימים לדברים בטלים. אני עמל
והם עמלים. אני עמל ומקבל שכר. והם עמלים ואינם מקבלים
שכר. אני רץ והם רצים. אני רץ לחיי העולם הבא. והם רצים
לבאר שחת. שנאמר ואתה אלהים תורידם לבאר שחת אנשי
דמים ומרמה לא יחצו ימיהם. ואני אבטח כך: